MAKTABGACHA TA’LIM JARAYONIDA INNOVATSION VA NOAN’ANAVIY YONDASHUVLARNING INTEGRATSIYASI

Qobilova Shahrizoda Yorqinjon qizi
Osiyo xalqaro universiteti
shaxrizodaqobilova04@gmail.com

Annotatsiya. *Mazkur maqolada maktabgacha ta’lim jarayonida innovatsion va noan’anaviy pedagogik yondashuvlarni o‘zaro integratsiyalashning nazariy hamda amaliy asoslari tahlil qilinadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning bilish, ijtimoiy-hissiy, nutqiy, ijodiy va kommunikativ rivojlanishini ta’minlashda ta’lim jarayonini bola shaxsiga yo‘naltirish, o‘yin asosida tashkil etish, izlanish va tadqiqot faoliyatiga jalb qilish, loyiha, STEAM, muammoli ta’lim, kvest, gamifikatsiya hamda raqamli ta’lim elementlaridan foydalanish imkoniyatlari yoritiladi. Innovatsion va noan’anaviy yondashuvlarni alohida metodlar yig‘indisi sifatida emas, balki o‘zaro bog‘langan pedagogik tizim sifatida tashkil etishning zaruriyati asoslanadi. Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasida maktabgacha ta’limni tartibga soluvchi me’yoriy hujjatlar, xususan, maktabgacha ta’lim davlat standarti va “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturining mazkur yo‘nalish uchun metodologik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Maqolada innovatsion yondashuvlarning samaradorligi bolalarning faol ishtiroki, mustaqil izlanishi, ijodkorligi, hamkorlik qilishi va muammoli vaziyatlarga yechim topishi kabi pedagogik ko‘rsatkichlar orqali izohlanadi.*

Kalit so‘zlar: *maktabgacha ta’lim, innovatsion yondashuv, noan’anaviy ta’lim, pedagogik texnologiya, integratsiya, STEAM, loyiha metodi, o‘yin texnologiyasi, kreativlik, rivojlantiruvchi muhit, bola shaxsiga yo‘naltirilgan ta’lim.*

Аннотация. *В статье анализируются теоретические и практические основы интеграции инновационных и нетрадиционных педагогических подходов в процесс дошкольного образования. Рассматриваются возможности использования личностно-ориентированного обучения, игровой деятельности, исследовательского и проектного подходов, STEAM-технологий, проблемного обучения, квест-технологий, элементов геймификации и цифровых образовательных средств в развитии познавательных, социально-эмоциональных, речевых, творческих и коммуникативных способностей детей дошкольного возраста. Обосновывается необходимость рассматривать*

инновационные и нетрадиционные подходы не как отдельный набор методов, а как взаимосвязанную педагогическую систему. Анализируются нормативно-методические основы Республики Узбекистан, включая государственный стандарт дошкольного образования и государственную учебную программу «Ilk qadam».

Ключевые слова: *дошкольное образование, инновационный подход, нетрадиционное обучение, педагогическая технология, интеграция, STEAM, проектный метод, игровая технология, креативность, развивающая среда, личностно-ориентированное обучение.*

Abstract. *This article analyzes the theoretical and practical foundations of integrating innovative and non-traditional pedagogical approaches into the preschool education process. It examines the potential of child-centred learning, play-based learning, research and project-based approaches, STEAM technologies, problem-based learning, quest technologies, gamification and digital educational tools for developing preschool children's cognitive, social-emotional, language, creative and communication skills. The article substantiates the need to consider innovative and non-traditional approaches not as a separate set of methods, but as an interconnected pedagogical system. The methodological and regulatory foundations of preschool education in Uzbekistan, including the State Standard for Preschool Education and the "Ilk qadam" State Curriculum, are also analyzed.*

Keywords: *preschool education, innovative approach, non-traditional education, pedagogical technology, integration, STEAM, project-based learning, play-based learning, creativity, developmental environment, child-centred education.*

KIRISH

Bugungi kunda maktabgacha ta’lim tizimida ta’lim sifatini oshirish, bolaning individual imkoniyatlarini hisobga olish va uning faol subyekt sifatida rivojlanishini ta’minlash dolzarb pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Maktabgacha yosh davrida bola atrof-muhitni bevosita kuzatish, o‘yin, muloqot, tajriba, ijodiy faoliyat va mustaqil izlanish orqali o‘zlashtiradi. Shu sababli ta’lim jarayonini faqat tayyor bilimlarni berishga yo‘naltirish emas, balki bolaning tabiiy qiziqishi va faolligini qo‘llab-quvvatlashga asoslash zarur.

UNESCO maktabgacha ta’limni bolaning kognitiv, ijtimoiy-emotsional va jismoniy rivojlanishi, maktabga tayyorgarligi hamda keyingi umrbod ta’limi uchun poydevor sifatida baholaydi. OECDning 2025-yilgi tahlilida ham erta bolalik davrida

o‘yin, izlanish va ijtimoiy munosabatlar orqali qiziquvchanlik, qat’iyat va o‘zini boshqarish kabi sifatlar shakllanishi ta’kidlangan.

O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimida ham ta’lim jarayonini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etishga katta e’tibor qaratilmoqda. Xususan, 2022-yilda “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturining takomillashtirilgan ikkinchi nashri ishlab chiqilgan. Mazkur dasturda bolaga yo‘naltirilgan ta’lim, o‘yin asosida ta’lim, izlanish va tadqiqot faoliyati, ijodkorlik, muloqot va hamkorlikni rivojlantirish kabi yo‘nalishlar muhim o‘rin egallaydi.

Shu jihatdan innovatsion va noan’anaviy yondashuvlarni integratsiyalash maktabgacha ta’limning mazmuni va metodikasini takomillashtirishning istiqbolli yo‘nalishlaridan biri sifatida qaralishi mumkin.

ASOSIY QISM

Innovatsion va noan’anaviy yondashuvlarning pedagogik mohiyati Innovatsion yondashuv ta’lim jarayoniga yangi g‘oya, texnologiya, metod yoki tashkiliy yechimlarni joriy etish bilan bog‘liq. Biroq innovatsiyaning pedagogik qiymati faqat “yangi” bo‘lishi bilan belgilanmaydi. Uning asosiy mezoni bolaning rivojlanishiga, ta’lim jarayonining sifatiga va pedagogik maqsadga erishishga qanday xizmat qilishi bilan belgilanadi.

Noan’anaviy yondashuv esa mashg‘ulotni odatdagi “pedagog tushuntiradi — bola tinglaydi” shaklidan farqli ravishda tashkil etishni nazarda tutadi. Bunda bola:

Masalan: “Suv va uning xususiyatlari” mavzusidagi faoliyat quyidagicha tashkil qilinishi mumkin:

Muammoli vaziyat → tajriba → STEAM elementi → guruhli o‘yin → ijodiy topshiriq → natijani muhokama qilish.

Bunday tashkil etishda bola tayyor xulosani olmaydi. U savolga javob izlaydi, kuzatadi, tajriba o‘tkazadi, o‘z fikrini bildiradi va natijani boshqa bolalar bilan muhokama qiladi. Shunday qilib, innovatsion texnologiya vosita, noan’anaviy shakl esa faoliyatni tashkil etish shakli, bolaning rivojlanishi esa asosiy pedagogik maqsad sifatida namoyon bo‘ladi.

Maktabgacha ta’limda STEAMni murakkab nazariy fanlarni o‘rgatish shaklida emas, balki bolalarning tabiiy qiziqishini tajriba, konstruktorlik, san’at va oddiy matematik faoliyat bilan birlashtirish shaklida qo‘llash maqsadga muvofiq.

“Ilk qadam” dasturi bilan integratsiyalash

O‘zbekiston maktabgacha ta’lim amaliyotida innovatsion va noan’anaviy yondashuvlarni joriy qilishda “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi muhim metodik asoslardan biridir.

2022-yilgi takomillashtirilgan ikkinchi nashrda ta’lim muhitini bolaning yosh, individual xususiyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlariga mos tashkil etish, ta’limni o‘yin asosida olib borish, izlanish va tadqiqotga asoslangan faoliyatni rivojlantirishga e’tibor qaratilgan.

Bu esa innovatsion texnologiyalarni MTT amaliyotiga joriy qilish uchun metodik asos mavjudligini ko‘rsatadi.

Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 22-dekabrdagi 802-son qarori bilan maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standarti tasdiqlangan bo‘lib, davlat talablari bolalarni har tomonlama rivojlantirish, ta’lim-tarbiya berish va maktab ta’limiga tayyorlash bilan bog‘liq talablarni belgilaydi.

XULOSA

Maktabgacha ta’lim jarayonida innovatsion va noan’anaviy yondashuvlarni integratsiyalash bolaning faol, mustaqil va ijodiy subyekt sifatida rivojlanishini qo‘llab-quvvatlovchi pedagogik imkoniyatlardan biridir. Ilmiy manbalar va xalqaro tajriba maktabgacha ta’lim sifatida bolaning faol ishtiroki, o‘yin, izlanish, pedagogik o‘zaro munosabat va rivojlantiruvchi muhitning muhimligini ko‘rsatadi.

Tahlillar asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

1. Innovatsion texnologiya va noan’anaviy ta’lim shakli aynan bir tushuncha emas, biroq ular yagona pedagogik maqsad asosida integratsiyalashishi mumkin.

2. STEAM, loyiha, muammoli ta’lim, kvest, o‘yin va raqamli vositalar bolaning faol ishtirokini tashkil etish uchun pedagogik imkoniyat yaratadi.

3. Innovatsion texnologiyani tanlashda bolaning yoshi, individual xususiyatlari, rivojlanish ehtiyojlari va ta’lim maqsadi hisobga olinishi lozim.

4. “Ilk qadam” dasturidagi bola markazli, o‘yin asosidagi hamda izlanish-tadqiqotga yo‘naltirilgan yondashuvlar innovatsion pedagogik faoliyat bilan uyg‘unlashish imkoniyatiga ega.

5. Innovatsion va noan’anaviy yondashuvlarning samaradorligi ularning soni bilan emas, pedagogik maqsadga muvofiq va tizimli qo‘llanilishi bilan belgilanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1.Qodirova F.R., Toshpo‘latova Sh.Q., Kayumova N.M., A‘zamova M.N. Maktabgacha pedagogika. — Toshkent: Tafakkur, 2019. — 684 b.

2.Ishmuhamedov R.J. Ta’lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2025. — 108 b.

3.Usmonboyeva M., Nishonova Z. Ta’lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish. — Toshkent: TDPU nashriyoti, 2018. — 100 b.

4.Avliyoqulov N.H. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati, 2015. — 128 b.

5.Quchqorova N.M., Nuraddinova R.S. “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi namunasida o‘tkaziladigan mavzuli faoliyatlarni tashkil etish. — Toshkent: Bookmany Print, 2022. — 202 b.